

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาสภาพชีวิต วิถีในการทำมาหากิน ปัญหาและการรวมกลุ่ม เพื่อแก้ไขปัญหา ของกลุ่มคนทอผ้าท้องถิ่น ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ เพื่อนำไปสู่การพิจารณาหาแนวทางแก้ไขปัญหาย่างเหมาะสมต่อไป โดยเลือกพื้นที่ศึกษาคือ หมู่บ้านใหม่ ตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่มีความยากจนปรากฏในอัตราค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับกลุ่มหมู่บ้านอื่นในอำเภอเดียวกัน และมีกลุ่มชาวบ้านทำอาชีพการทอผ้าฝ้ายในท้องถิ่นนี้มาตั้งแต่อดีต ส่วนการเก็บข้อมูลสนาม ผู้วิจัยอาศัยการพูดคุย สัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ในกลุ่มชาวบ้านผู้ผลิต รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้นำหมู่บ้าน และสมาชิกที่ประกอบอาชีพอื่นๆในหมู่บ้าน จากนั้นจึงประมวลข้อมูลผลวิเคราะห์ผล โดยอาศัยข้อมูลประกอบเพิ่มเติมจากเอกสารอื่นๆ และบทความจากทางราชการและจากศูนย์อุตสาหกรรมภาคเหนือ

ผลศึกษาวิจัยสรุปได้ว่า หมู่บ้านใหม่เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่ประชากรส่วนใหญ่ไม่นิยมทำการเกษตร เนื่องจากไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง จะมีก็เพียงที่ดินสำหรับพักอาศัยซึ่งตกทอดกันมาเท่านั้น ทั้งนี้ประชากรส่วนใหญ่มีรายได้หลักจากการรับจ้าง โดยผู้ชายจะรับจ้างอิสระทั่วไป มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น เป็นข้าราชการท้องถิ่น ทหาร หรือตำรวจ ขณะที่ผู้หญิงส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทอผ้า ซึ่งถือว่าเป็นรายได้หลักของครัวเรือน นอกจากการทำเกษตรเล็กน้อย และการรับจ้างอื่นๆ เช่น รับจ้างเก็บกระเทียม หอมแดง หรือลำไย (ซึ่งมักเป็นการรับจ้างรายวันในที่ดินการเกษตรของนายทุน ทำให้เป็นอาชีพที่ไม่มีความแน่นอน ขึ้นอยู่กับฤดูกาล และได้อัตราค่าแรงในอัตราที่ค่อนข้างต่ำ คือวันละ 100 บาท และปกติจะนิยมจ้างเพียงครั้งวันคือ 50 บาทต่อคน)

ในกลุ่มอาชีพคนทอผ้าท้องถิ่นยังไม่มีกรดำเนินการพัฒนาหรือปรับปรุงรูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มอย่างเป็นทางการเป็นจริงเป็นจัง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจัยหลายด้าน อาทิ สภาพของสังคมในระดับท้องถิ่น ทักษะคติของทางกลุ่มที่มีทัศนคติในการดำรงชีวิตแบบเรื่อยๆอย่างที่เคยเป็นมาแต่ในอดีต ซึ่งเมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ทัศนคติและการดำเนินชีวิตอย่างในอดีตไม่สามารถทำได้อีกต่อไปแล้ว เนื่องจากปัจจุบันค่าครองชีพรวมถึงปัจจัยในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ต่างมีราคาที่สูงขึ้น สังเกตได้ว่า ในกลุ่มที่มีฝีมือ หรือมีทักษะในการผลิตในระบบการผลิตแบบหัตถกรรมท้องถิ่นนั้น ผู้ที่เป็นผู้ผลิตจริงๆมักจะไม่มีความรู้ทางการจัดการ การดำเนินธุรกิจ การตลาด ดังนั้นจึงมักจะมีคนอีกกลุ่มหนึ่งคอยทำหน้าที่เป็นตัวกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคนกลุ่มนี้มีความเชี่ยวชาญในการทำการค้ามากกว่าและ/หรือมีทุนทรัพย์มากกว่า และมักจะได้รับความสนใจจากภาครัฐมากกว่า เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมมักจะเห็นผลที่ชัดเจนมากกว่า

และเช่นเดียวกับกลุ่มอาชีพคนทอผ้าท้องถิ่นอื่นๆ คนทอผ้าท้องถิ่นที่หมู่บ้านใหม่ มักจะเป็นคนอายุปานกลางถึงสูงอายุ ไม่มีแรงงานรุ่นใหม่หรือแรงงานในวัยหนุ่มสาวเลย และส่วนใหญ่เป็นสตรี เนื่องจากทัศนคติเดิมที่มักจะมีคนอีกกลุ่มหนึ่งคอยทำหน้าที่เป็นตัวกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคนกลุ่มภาคบังคับแล้วมักจะออกไปประกอบอาชีพใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม เพราะคิดว่าเป็นอาชีพที่มีรายได้

ดีและมั่นคง (ตามความคิดของเขา) และเมื่อมีถูกปลดออกจากงาน คนเหล่านี้ก็มักจะแสวงหางานใหม่ในโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆต่อไป

ในส่วนของผู้นำหมู่บ้านเองก็ยังคงมีทัศนคติเดิมๆ และดำเนินนโยบายของหมู่บ้านในแบบเดิมๆ ทำให้ออนาคตของกลุ่มอาชีพคนทอผ้าท้องถิ่นอยู่ในระดับน่าเป็นห่วง ทั้งๆที่อาชีพนี้อาจจะเป็นทางออกเดียวในการแก้ไขปัญหาคาความยากจนภายในหมู่บ้านนี้ ขณะเดียวกัน ชาวบ้านส่วนใหญ่ก็เป็นชาวไทใหญ่ ซึ่งอพยพมาจากทางตอนใต้ของจีน เป็นกลุ่มคนในวัยกลางคน ได้รับการศึกษาค่อนข้างน้อย มีลักษณะการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย พวกเขาจึงมักจะมีความรู้สึกว่า ตนเองเป็นเพียงผู้อาศัยในสังคม หรือไม่กี่ลำที่จะเรียกร้องสิทธิหรือประโยชน์ต่างๆอันพึงจะได้ ดังนั้นการแก้ไขความยากจนจึงต้องเริ่มต้นที่สาเหตุด้านค่านิยมและทัศนคติของกลุ่มชาวบ้าน โดยมุ่งเน้นไปที่แรงงานในวัยหนุ่มสาว ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญและเป็นความหวังต่อไปของกลุ่มและชุมชน